

Nr 261.

Av herr Nihlfors m. fl., om främjande av vetenskaplig forskning och allmän folkupplysning genom upptagning av kulturhistoriska filmer.

Sedan flera årtionden har filmen begagnats för att åt eftervärlden bevara bilden av samtiden eller snabbt försvinnande rester av arbetsmetoder, seder och bruk i äldre tider. Det torde knappast föreligga delade meningar om det angelägna i att genom dokumentärfilm berika den kulturhistoriska forskningen med källmaterial, som ur skilda synpunkter kan betecknas som levande.

Nordiska museet har sedan 1920-talet upptagit filmer över försvinnande kulturföreteelser. Tidigare har även andra intressenter föranstaltat om dylika filmupptagningar, men numera torde det främst vara kommuner, landsting eller hembygdsföreningar som genom filmupptagningar söker bevara lokala kulturhistoriska förhållanden. De filmer av kulturhistorisk karaktär, som nordiska museet tidigare upptagit, har dels arkiverats för framtida forskning, dels kopierats i olika pedagogiska upplagor, som visats i folkbildningssyfte. Ett antal av dessa filmer har även kunnat säljas i kopior till utlandet, särskilt till USA.

Upptagning av kulturhistorisk film åtnjuter numera icke något direkt statligt stöd. Att sådan film dock kunnat upptagas beror på att enskilda personer och företag kunnat intresseras för att ge finansiellt bistånd. Samtidigt har detta mången gång betytt, att filminspelningen måst läggas så, att bidragsgivaren — om denne varit ett affärs- eller industriföretag — erhållit viss reklam.

För något över 10 år sedan hade Kungl. Maj:t ett reservationsanslag till sitt förfogande »till befrämjande av vissa med biografväsendet stående ändamål». Efter särskilda ansökningar utdelades medel till bl. a. nordiska museets nämnd för understödjande av museets upptagningar av kulturhistoriska filmer och för fortsatt utvidgande av dess filmarkiv. Numera utdelas icke sådant understöd utan nämnden har att inom ramen för sin budget avsätta medel till sådan verksamhet, något som emellertid på senare år endast kunnat ske i ringa mån. Följden har därför blivit att kulturhistoriska filmer blott i ytterst begränsad utsträckning kunnat upptagas, trots att museet disponerar utbildad personal härför och även i regel förfogar över egen apparatur för såväl stum- som ljudfilmsupptagning.

På senare tid har statliga kommittéer utrett och riksdagen beslutat om stöd till svensk filmproduktion genom att producenter av svensk långfilm berättigas till bidrag, utgående med viss procent av statens andel i nöjesskatten för biografföreställning, vid vilken sådan film visas. I statsutskottets utlåtande nr 162 år 1952, i anledning av motionsledes väckt förslag om att även kortfilm borde få liknande statligt stöd, framhålles som i och för sig önskvärt att en ur konstnärliga och kulturella synpunkter högklassig svensk kortfilmsproduktion i möjligaste mån befrämjades av det allmänna. Samtidigt erinrade utskottet om att 1941 års filmutredning framlagt förslag i detta syfte (SOU 1942: 36).

När den kommersiella filmen rönt sådan välvillig uppmärksamhet från statsmakternas sida, synes det vara särskilt befogat att även kulturhistorisk film, avsedd för vetenskaplig forskning och för att visas i folkbildningssyfte, erhåller erforderligt stöd.

Vi har den uppfattningen att här berörda spörsmål är i behov av att utredas bl. a. med hänsyn till frågan på vad sätt kulturhistoriska filmupptagningar lämpligast skall organiseras. Ur statsfinansiell synpunkt torde det ligga närmast till hands att inom någon vetenskaplig institution, statlig eller statsunderstödd, bygga upp en filmavdelning, vilken skulle få till uppgift att stå till förfogande för upptagning av här omnämnda filmer för såväl statens som landstingens och kommunernas räkning till självkostnadspris. Det kan ifrågasättas om ej medel för en sådan verksamhet skulle kunna anskaffas genom att viss mindre del av nöjesskattemedel eller lotterimedel togs i anspråk. Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen beslutar, att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående lämpligaste sättet att på statlig väg främja vetenskaplig forskning och allmän folkupplysning genom upptagning av kulturhistoriska filmer.

Stockholm den 27 januari 1953.

Folke Nihlfors.

Olle Dahlén.

Helga Sjöstrand.

Gunnar Ericsson

Karin Wetterström.

Margit Vinge.

i Näs.
